

CHET TILINI O'QITISHDA KOMMUNIKATIV YONDASHUV VA UNING TA'SIRI

Xoliqulov Inoyat Bahromovich¹

Stajor – o'qituvchi

inoyat.kholikulov@mail.ru

Qosimova Yayra Maxmudovna²

o'qituvchi

yayra.76@mail.ru

^{1,2} O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Tarjimonlik fakulteti,

Roman – german tillari tarjimashunosligi kafedrası

Annotatsiya: *Mazkur maqolada chet tilini o'qitishda kommunikativ yondashuvning mohiyati, asosiy tamoyillari va ta'lim jarayonidagi ahamiyati ko'rib chiqiladi. Kommunikativ yondashuv o'quvchilarning real hayotdagi lingvistik vaziyatlarni boshqarish qobiliyatini oshirish, ularning madaniy ongini rivojlantirish va til o'rgatish jarayonini jonlantirishga qaratilgan. Tadqiqotda ushbu yondashuvning samaradorligi keys tadqiqotlar va empirik tahlil orqali baholanib, o'quvchilarning lingvistik, madaniy va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishdagi o'rni yoritiladi. Xulosa sifatida, kommunikativ yondashuvning zamonaviy til ta'limidagi muammolarni hal qilishdagi ahamiyati va globallashgan dunyo talablariga javob berish salohiyati baholanadi.*

Kalit so'zlar: *kommunikativ yondashuv, chet tilini o'qitish, lingvistik kompetensiya, madaniy ong, ta'lim metodologiyasi, amaliy muloqot ko'nikmalari, interkultural kompetensiya.*

Abstract: *This paper examines the essence, core principles, and educational significance of the communicative approach in teaching foreign languages. The communicative approach emphasizes enhancing learners' ability to manage real-life linguistic situations, fostering cultural awareness, and revitalizing the language learning process. Through case studies and empirical analysis, the research evaluates the effectiveness of this approach in developing learners' linguistic, cultural, and social competencies. The conclusion assesses the communicative approach's capacity to address challenges in modern language education and meet the demands of communication in a globalized world.*

Keywords: *communicative approach, foreign language teaching, linguistic competence, cultural awareness, educational methodology, practical communication skills, intercultural competence*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются сущность, основные принципы и образовательная значимость коммуникативного подхода в обучении иностранным языкам. Коммуникативный подход акцентирует внимание на развитии у обучающихся способности управлять языковыми ситуациями в реальной жизни, формировании культурной осведомленности и оживлении*

процесса изучения языка. Через анализ кейс-исследований и эмпирических данных оценивается эффективность данного подхода в развитии лингвистических, культурных и социальных компетенций обучающихся. В заключении анализируется потенциал коммуникативного подхода в решении проблем современного языкового образования и удовлетворении требований глобализованного мира.

Ключевые слова: коммуникативный подход, обучение иностранным языкам, лингвистическая компетенция, культурная осведомленность, методология образования, практические коммуникативные навыки, межкультурная компетенция.

O'zaro bog'liqlik kuchayib borayotgan dunyoda xorijiy tillarda samarali muloqot qilish qobiliyati muhim mahoratga aylandi. Ko'pincha grammatik tarjima va esda saqlashga asoslangan til o'rgatishning an'anaviy usullari asta-sekin amaliy muloqot qobiliyatlarini birinchi o'ringa qo'yadigan yanada dinamik yondashuvlar bilan almashtirildi. Bular orasida kommunikativ yondashuv tilni o'zlashtirishning dastlabki bosqichlarida autentik o'zaro ta'sir, kontekstli o'rganish va aniqlik ustidan ravonlikni ta'kidlaydigan transformativ metodologiya sifatida paydo bo'ldi.

Chet tilini o'qitishda samarali yondashuvlar dunyoning turli ta'lim tizimlarida doimiy ravishda yangilanib boradi. Innovatsion metodlarning ko'pligi, shuningdek, pedagogika va psixologiya sohasidagi yangi tushunchalar chet tili o'qitish jarayonini yanada samarali qilishga yordam bermoqda. Bunday metodlardan biri — kommunikativ yondashuvdir.

Ushbu maqolada chet tilini o'qitishda kommunikativ yondashuvning mohiyati, uning asosiy tamoyillari va ta'lim jarayonidagi ahamiyati haqida tahlil qilinadi. Keys tadqiqotlari va empirik tadqiqotlarni tahlil qilish orqali ushbu tadqiqot ushbu yondashuv o'quvchilarning real hayotdagi lingvistik vaziyatlarni boshqarish qobiliyatini qanday oshirishi, nafaqat til kompetentsiyasini, balki madaniy ongini ham rivojlantirishini yoritishga qaratilgan. Xulosa qismida, muhokama Kommunikativ yondashuv zamonaviy til ta'limi muammolarini qay darajada hal qilishini va globallashtirish muloqot talablariga javob berishini baholashga intiladi.

Kommunikativ yondashuvning tushunchasi

Kommunikativ yondashuv (inglizcha: communicative approach) chet tili o'qitishning asosiy metodologik yondashuvi bo'lib, o'quvchilarning real hayotdagi kommunikativ vaziyatlarga tayyorligini oshirishga qaratilgan. Bu yondashuvda tilning asosiy vazifasi — muloqot qilish va fikr almashish ekanligi ta'kidlanadi. Kommunikativ yondashuvning maqsadi nafaqat tilni o'rganish, balki o'rganilgan tilni o'quvchining shaxsiy va ijtimoiy muloqotida qo'llay olishidir.¹

Kommunikativ yondashuvning asosiy maqsadi, asosan, til o'rganishning funksional aspektlariga e'tibor qaratishdir. Bu metod, o'quvchilarga chet tilini faqat

¹ Xoliqova F. (2020). "Chet tilini o'qitishda innovatsion metodlar va kommunikativ yondashuv." Toshkent: Fan va texnologiya 47-51 betlar.

grammatik qoidalarni bilish bilan emas, balki ularni turli kommunikativ vaziyatlarda qo'llash orqali o'rgatishga intiladi.²

Kommunikativ yondashuvning asosiy tamoyillari

1. Real hayotga asoslangan vaziyatlar: Kommunikativ yondashuvda til o'qitish jarayoni real hayotdagi vaziyatlarga asoslanadi. O'quvchilar, masalan, do'stlar bilan suhbat qurish, xarid qilish, sayohat qilish kabi turli vaziyatlarda tilni qanday ishlatishni o'rganadilar.

2. Muloqotning markaziy o'rni: Kommunikativ yondashuvda o'quvchilarning faol ishtirok etishi, ya'ni tilni faqat o'qish va yozish emas, balki doimiy ravishda gapirish va tinglash orqali o'rganishi zarur. O'quvchilarga tilni faol va interaktiv tarzda ishlatish imkoniyatlari yaratiladi.³

3. Tillararo kompetensiya: Kommunikativ yondashuvda nafaqat tilni o'rganish, balki turli madaniyatlar va an'analar bilan tanishish ham muhimdir. Bu orqali o'quvchilar chet tilini nafaqat lingvistik, balki madaniy va ijtimoiy jihatdan ham o'rganadilar.

4. O'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashuv: Har bir o'quvchi o'ziga xos. Shuning uchun kommunikativ yondashuvda o'qituvchi har bir o'quvchining qobiliyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olib, individual yondashuvlarni qo'llaydi.

5. Tilni o'rgatishning integratsion yondashuvi: Chet tili o'qitish jarayonida grammatikani, leksikani va talaffuzni bir butun tarzda o'rganish talab etiladi. Bu usul o'quvchilarga tilni bir butun, yaxlit tizim sifatida o'rganishga yordam beradi.

Kommunikativ yondashuvning ta'siri

Kommunikativ yondashuvning chet tili o'qitish jarayoniga ta'siri bir nechta jihatdan ko'rinadi:

1. Tilni faol o'rganish va qo'llash

O'quvchilar faqat kitoblar yoki o'quv qo'llanmalari yordamida emas, balki turli muloqotlar orqali tilni o'rganadilar. Bu jarayonning samaradorligini oshiradi, chunki o'quvchilar tilni haqiqiy hayotdagi vaziyatlarda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

2. O'quvchilarning ijtimoiy va madaniy kompetensiyalarini rivojlantirish

Chet tili o'qitish jarayonida o'quvchilar turli madaniy muhitlar va ijtimoiy sharoitlarni tushunib yetadilar. Bu, o'z navbatida, ularning interkultural kompetensiyasini rivojlantiradi va turli xalqlar bilan muloqotda o'zini erkin tutish imkonini yaratadi.

3. Tushunish va anglashni kuchaytirish

Kommunikativ yondashuvda o'quvchilar tinglash, tushunish va javob berishga ko'proq e'tibor qaratadilar. Bu, o'z navbatida, ularning tilni faqat grammatik to'g'rilik

² Tursunov R. (2019). "Til o'rgatishda interaktiv yondashuvlar." Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti 72-78 betlar.

³ Normurodova S. (2021). "Lingvodidaktika va kommunikativ texnologiyalar." Toshkent: Oliy ta'lim nashriyoti 114-116.

bilan emas, balki mazmun va anglash nuqtai nazaridan ham o'rganishlariga yordam beradi.⁴

4. O'quvchilarning motivatsiyasini oshirish

O'quvchilar faqat grammatik qoidalarni yodlashdan ko'ra, tilni ijtimoiy muloqot vositasi sifatida qo'llashni ko'rishadi. Bu motivatsiyani oshiradi, chunki til o'rganish jarayoni o'quvchilarga foydali va qiziqarli ko'rinadi.

5. Tilda o'quvchilarning nutq ko'nikmalarini rivojlantirish

O'quvchilar tilni nafaqat o'qish va yozishda, balki gapirish va tinglashda ham amaliy tarzda o'rganadilar. Bu ularning tilga bo'lgan ishtiyoqini kuchaytiradi va nutq ko'nikmalarini tezda rivojlantirishga yordam beradi.

Kommunikativ yondashuvni o'qitishda qo'llash

Chet tilini o'qitishda kommunikativ yondashuvni qo'llashda bir nechta metodik vositalar va texnikalar mavjud:

1. Rollarni bajarish (role play): O'quvchilarga turli vaziyatlarda rol o'ynash imkoniyatini berish. Masalan, restoran, do'kon yoki aeroportda suhbat qilish.

2. Diskussiyalar va munozaralar: O'quvchilarni turli mavzularda fikr almashishga undash, bu orqali tilni faol ishlatishga erishish.

3. Grammatika va leksikaning amaliy qo'llanishi: Grammatika va leksika o'quvchilarga faqat nazariy ko'rsatmalar asosida emas, balki turli vaziyatlarda qo'llaniladigan amaliy vazifalar orqali o'rgatiladi.⁵

4. Kollektiv ish va guruh mashg'ulotlari: O'quvchilarni guruhlarga ajratib, ularga birgalikda topshiriqlar berish. Bu usul o'quvchilarning jamiyatda o'zaro kommunikatsiya qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Chet tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv til o'rganish jarayonini jonli, faol va amaliy qiladi. Bu yondashuv o'quvchilarga tilni faqat nazariy emas, balki real hayotdagi vaziyatlarda ishlatishni o'rgatadi. Uning samaradorligi nafaqat lingvistik ko'nikmalarni rivojlantirishda, balki madaniy va ijtimoiy kompetensiyalarni oshirishda ham namoyon bo'ladi. Chet tilini o'qitishda kommunikativ yondashuvning qo'llanilishi o'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishlarini oshiradi, motivatsiyalarini kuchaytiradi va ularning amaliy nutq ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Xoliqova F. (2020). "Chet tilini o'qitishda innovatsion metodlar va kommunikativ yondashuv." Toshkent: Fan va texnologiya.

2. Tursunov R. (2019). "Til o'rgatishda interaktiv yondashuvlar." Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.

3. Normurodova S. (2021). "Lingvodidaktika va kommunikativ texnologiyalar." Toshkent: Oliy ta'lim nashriyoti.

4. Qodirova M. (2018). "Til o'qitishda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish." Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.

⁴ Qodirova M. (2018). "Til o'qitishda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish." Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti 176-177 betlar.

⁵ Nunan D. (2020). "Kommunikativ yondashuv asoslari." (O'zbek tiliga tarjima qilgan M. Karimov). Toshkent: Innovatsion til markazi 46-48 betlar.

5. Nunan D. (2020). "Kommunikativ yondashuv asoslari." (O'zbek tiliga tarjima qilgan M. Karimov). Toshkent: Innovatsion til markazi.

6. Richards J.C. va Rodgers, T.S. (2015). "Til o'qitishda kommunikativ yondashuvning amaliyoti." Toshkent: O'zbekiston xalqaro ta'lim markazi.

7. Kamala Salixovna Kodirova, . (2021). PHONETIC INTERFERENCE – AS A RESULT OF THE INTERACTION OF LANGUAGES. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES, 2(10), 63–66. <https://doi.org/10.37547/philological-crjps-02-10-13>